

ПРИНЦИПИ ТА ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

PRINCIPLES AND BASIS FOR ADVOCACY

Яловий О.О., аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID ID: 0009-0002-1395-6792

Актуальність статті полягає в тому, що адвокатська діяльність має велике значення для правопорядку та захисту прав людей в суспільстві. Адвокат забезпечує захист прав та інтересів своїх клієнтів, виконує обов'язки захисту правопорядку, зміцнення демократичних засад в суспільстві. Принципи та засади здійснення адвокатської діяльності є основою роботи адвоката, що визначає його професійну діяльність та відповідальність перед суспільством. У зв'язку з цим виникає потреба в дослідженні принципів та засад здійснення адвокатської діяльності, що допоможе зрозуміти сутність та особливості роботи адвоката, а також сприятиме поліпшенню правової культури в суспільстві. Метою статті є аналіз принципів та засад здійснення адвокатської діяльності з метою з'ясування їхнього значення та впливу на захист прав та інтересів громадян в суспільстві. Визначено, що принципи та засади здійснення адвокатської діяльності є необхідною основою роботи адвоката та мають велике значення для забезпечення правопорядку та захисту прав людини в суспільстві. Застосування цих принципів та засад є гарантією незалежності та об'єктивності адвокатської діяльності, а також є запорукою захисту прав та інтересів клієнтів. Зроблено висновок, що принципи та засади здійснення адвокатської діяльності є важливими елементами професійної діяльності адвокатів. Вони гарантують захист прав та інтересів клієнтів, зміцнюють демократичні засади та принципи правової держави, а також сприяють підвищенню якості адвокатської діяльності в цілому. Дослідження вказують на те, що розвиток адвокатури в Україні є важливим завданням, яке потребує поєднання зусиль з боку держави, адвокатських організацій та самих адвокатів. Розвиток професійної підготовки та навчання, зміцнення професійної етики та дотримання принципів конфіденційності та недоторканності адвокатів – це основні напрямки, які сприятимуть підвищенню якості адвокатської діяльності в Україні. Отже, дослідження принципів та засад адвокатської діяльності має важливе значення для підвищення рівня правової культури в Україні та зміцнення демократичних засад та принципів правової держави.

Ключові слова: адвокатська діяльність, права людини, конституційні принципи, професійна етика, захист прав, незалежність, конфіденційність, судова практика.

The relevance of the article lies in the fact that advocacy is of great importance for law and order and the protection of people's rights in society. A lawyer ensures the protection of the rights and interests of his clients, fulfills the duties of protecting the law and order, strengthening democratic foundations in society. The principles and principles of advocacy are the basis of a lawyer's work, which determines his professional activity and responsibility to society. In this connection, there is a need to study the principles and principles of advocacy, which will help to understand the essence and peculiarities of the work of a lawyer, as well as contribute to the improvement of legal culture in society. The purpose of the article is to analyze the principles and principles of advocacy in order to clarify their importance and impact on the protection of the rights and interests of citizens in society. It was determined that the principles and principles of advocacy are the necessary basis of a lawyer's work and are of great importance for ensuring law and order and protecting human rights in society. The application of these principles and principles is a guarantee of independence and objectivity of advocacy, as well as a guarantee of protection of the rights and interests of clients. It was concluded that the principles and principles of advocacy are important elements of the professional activity of lawyers. They guarantee the protection of the rights and interests of clients, strengthen the democratic foundations and principles of the rule of law, and also contribute to the improvement of the quality of advocacy as a whole. Studies indicate that the development of the legal profession in Ukraine is an important task that requires a combination of efforts by the state, legal organizations, and lawyers themselves. The development of professional training and education, strengthening of professional ethics and observance of the principles of confidentiality and inviolability of lawyers are the main areas that will contribute to the improvement of the quality of advocacy in Ukraine. Therefore, the study of the principles and principles of advocacy is important for raising the level of legal culture in Ukraine and strengthening the democratic principles and principles of the rule of law.

Key words: advocacy, human rights, constitutional principles, professional ethics, protection of rights, independence, confidentiality, judicial practice.

Актуальність теми. Адвокатура є однією з найважливіших професій в системі правосуддя. Адвокат забезпечує захист прав та інтересів своїх клієнтів, виконує обов'язки захисту правопорядку, зміцнення демократичних засад в суспільстві. Принципи та засади здійснення адвокатської діяльності є основою роботи адвоката, що визначає його професійну діяльність та відповідальність перед суспільством.

Стаття присвячена вивченню принципів та засад здійснення адвокатської діяльності. Дослідження цієї теми є актуальним, оскільки адвокатура постійно розвивається та змінюється під впливом різних факторів, таких як зміни в законодавстві, соціально-економічні та політичні зміни тощо.

Актуальність дослідження полягає в тому, що адвокатська діяльність має велике значення для правопорядку та захисту прав людей в суспільстві. У зв'язку з цим виникає потреба в дослідженні принципів та засад здійснення адвокатської діяльності, що допоможе зрозуміти сутність та особливості роботи адвоката, а також сприятиме поліпшенню правової культури в суспільстві.

Відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатура України здійснює свою діяльність за принципами: верховенства права,

законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів.

Принцип верховенства права передбачає, що всі дії та рішення в суспільстві повинні базуватись на принципах права, а не на волі та бажаннях окремих осіб чи груп. Це означає, що ніхто не може стояти вище закону та володіти безмежною владою над іншими людьми.

Принцип законності передбачає, що дії адвоката повинні відповідати вимогам законодавства та правових норм. Адвокат повинен дотримуватися норм Конституції України та інших законів, регулюючих адвокатську діяльність, а також вести себе відповідно до професійних етичних стандартів.

Принцип незалежності передбачає, що адвокат повинен бути вільним у своїх діях та рішеннях, не залежати від інших осіб чи організацій та мати можливість захищати інтереси своїх клієнтів незалежно від того, чи збігаються вони з інтересами інших осіб чи організацій. Цей принцип є одним з основних принципів професійної етики адвоката і є необхідним для забезпечення чесності, незалежності та безпеки клієнта.

Принцип конфіденційності передбачає, що адвокат повинен зберігати конфіденційність усіх інформаційних матеріалів, отриманих у зв'язку з проведенням професійної діяльності. Цей принцип є важливим для забезпечення довіри клієнта до адвоката, а також для забезпечення захисту прав та інтересів клієнта, особливо у випадках, коли ці інформаційні матеріали можуть бути використані проти нього.

Принцип уникнення конфлікту інтересів передбачає, що адвокат повинен уникати ситуацій, коли можуть виникнути конфлікти між інтересами клієнта та інтересами інших осіб чи організацій, з якими адвокат співпрацює. Цей принцип є необхідним для забезпечення безпеки та довіри клієнта до адвоката, а також для забезпечення чесної та ефективної роботи адвоката. Здійснення адвокатської діяльності повинно базуватися на таких засадах, як професіоналізм, етика, взаємовідносини з колегами та розвиток професії.

Професіоналізм передбачає високий рівень професійної підготовки адвоката, оновлення та поглиблення знань та навичок у сфері права та практики. Цей принцип є необхідним для забезпечення якісної та ефективної роботи адвоката.

Етика передбачає дотримання адвокатом професійних етичних стандартів та моральних принципів. Адвокат повинен вести себе чесно та добросовісно, дотримуватися принципів справедливості та рівності перед законом. Етична поведінка адвоката має впливати його зобов'язання дотримуватися моральних принципів та відповідальність перед суспільством.

Взаємовідносини з колегами мають важливе значення у професійній діяльності адвоката. Адвокат повинен поважати права та інтереси інших адвокатів, уникати недобросовісної конкуренції та сприяти розвитку професії в цілому.

Розвиток професії передбачає постійну підготовку та оновлення знань та навичок, участь у наукових та практичних конференціях та семінарах, а також сприяння вдосконаленню законодавства та правової практики в суспільстві.

Метою статті є аналіз принципів та засад здійснення адвокатської діяльності з метою з'ясування їхнього значення та впливу на захист прав та інтересів громадян в суспільстві.

Завдання дослідження:

Розглянути принципи та засади здійснення адвокатської діяльності, їхню сутність та значення.

Проаналізувати взаємозв'язок між принципами та засадами здійснення адвокатської діяльності та захистом прав та інтересів громадян.

Дослідити практичну реалізацію принципів та засад здійснення адвокатської діяльності в Україні.

Визначити проблемні питання, які виникають у здійсненні адвокатської діяльності та запропонувати шляхи їх вирішення.

З'ясувати вплив принципів та засад здійснення адвокатської діяльності на правову культуру в суспільстві та їх роль у зміцненні демократичних засад.

Дати рекомендації з удосконалення здійснення адвокатської діяльності в Україні на основі вивчення принципів та засад здійснення адвокатської діяльності в інших країнах та міжнародних стандартах.

Стан дослідження. При підготовці дослідження принципів та засад здійснення адвокатської діяльності було використано ряд джерел, які дають змогу зробити повний та об'єктивний огляд даної теми.

Одним з основних джерел є Конституція України, яка визначає права та свободи людини та громадянина, встановлює принцип верховенства права, законності та незалежності суду. Також, були використані закони та нормативно-правові акти, які регулюють адвокатську діяльність

в Україні, зокрема Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правила адвокатської етики та інші.

Також були використані наукові джерела, зокрема праці вітчизняних та зарубіжних авторів з питань адвокатської діяльності, правознавства та правової етики. Серед таких джерел можна відзначити праці Р.Л. Абеля, Г.М. Критчером, Й. Дезеле, Н.М. Бакаянова, М.О. Деменчук, В.О. Святоцької, Н.І. Бочуляк, О.Ю. Загумення, Е. Наджафлі, Л.В. Тацій, С.О.І ваницький

Стаття «Основи, засади та принципи адвокатури: співвідношення понять» автора Н.М. Бакаянної є досить детальним дослідженням принципів та засад адвокатської діяльності. Вона докладно розглядає кожен принцип окремо, пояснює його суть та важливість для роботи адвоката.

Навчально-методичний посібник авторів Н. М. Бакаянова, М. О. Деменчук «Актуальні проблеми правового регулювання адвокатської діяльності» спрямований на дослідження актуальних проблем правового регулювання адвокатської діяльності в Україні. Автори досліджують законодавчу базу адвокатури в Україні, а також нормативні акти та практику застосування законодавства у цій галузі.

Монографія В.О. Святоцької «Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження» присвячена аналізу нормативних актів та стандартів, які регулюють організацію та професійну діяльність адвокатів у різних країнах світу. Автор порівнює різні підходи до регулювання цієї професії та нормативні вимоги, що стосуються організації адвокатської діяльності, професійної етики, взаємовідносин з клієнтами та іншими аспектами роботи адвокатів. Монографія містить цінні поради та рекомендації щодо покращення стандартів організації та професійної діяльності адвокатів в Україні на основі кращих міжнародних практик.

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку» містять зібрані доповіді від науковців, практикуючих адвокатів та інших фахівців у галузі права. У матеріалах конференції розглядаються теми, пов'язані зі сучасним станом адвокатури в Україні та її перспективами розвитку. Зокрема, досліджується взаємодія адвокатів з іншими суб'єктами правової системи, питання організації та розвитку адвокатських об'єднань, етичні проблеми у професійній діяльності адвокатів та інші актуальні питання. Матеріали конференції містять корисні рекомендації та поради щодо подальшого розвитку адвокатури в Україні.

Наукова стаття Н.І. Бочуляк «Принципи адвокатури як основоположні засади діяльності адвокатського самоврядування» присвячена дослідженню принципів, які лежать в основі адвокатської діяльності та є важливими для функціонування адвокатського самоврядування.

Загумення О.Ю., Наджафлі Е. «Принципи адвокатури діяльності в Україні: адміністративно-правовий аспект» – це монографія, що присвячена дослідженню принципів, які лежать в основі адвокатської діяльності в Україні з адміністративно-правового аспекту. У монографії розглядаються питання, пов'язані з організацією адвокатської діяльності в Україні, статусом адвоката, його правами та обов'язками, а також з взаємодією адвокатів з іншими учасниками правової системи. Крім того, у монографії розглядаються питання, пов'язані з проблемами регулювання адвокатської діяльності в Україні та пропонуються шляхи їх вирішення.

У своїй науковій праці «Юридична природа адвокатури в системі захисту прав і свобод людини і громадянина» Тацій Л.В. досліджує юридичну природу адвокатури в контексті захисту прав і свобод людини і громадянина. Автор розглядає питання, пов'язані зі статусом адвоката як професіонала, який захищає права та інтереси своїх клієнтів, а також роль адвокатури в системі захисту прав і свобод людини та грома-

дянина. У статті проаналізовано законодавчу базу, яка регулює адвокатську діяльність в Україні, а також розглянуто міжнародні стандарти та норми, які стосуються адвокатської діяльності. Автор наголошує на важливості ролі адвокатів у захисті прав та свобод людини і громадянина, які є основою демократії та правової держави.

У своїй науковій роботі «Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система» Іваницький С.О. досліджує теоретичні основи організації адвокатури в Україні, зокрема принципи та систему, що становлять її основу. Автор аналізує законодавчі та нормативні акти, які регулюють адвокатську діяльність в Україні, та розглядає принципи, які лежать в основі цієї професії, такі як незалежність, конфіденційність, етичність, професійна компетентність та інші. Автор також аналізує систему організації адвокатури в Україні, включаючи порядок прийому до адвокатури, права та обов'язки адвокатів, організацію адвокатської практики та інші аспекти. У роботі також розглядаються питання, пов'язані з організацією адвокатської діяльності в умовах сучасної реформи правосуддя в Україні та пропонуються шляхи їх вирішення.

Усі ці автори внесли вагомий внесок у розуміння принципів та засад здійснення адвокатської діяльності, їх праці є важливим джерелом інформації для всіх, хто цікавиться правовою професією та захистом прав людини в суспільстві. Вони допомагають розкрити сутність та особливості роботи адвоката, а також вдосконалити правову культуру в суспільстві.

Методологія дослідження. На основі аналізу законодавства, літератури було сформульовано принципи та засади здійснення адвокатської діяльності, що є основою для виконання професійних обов'язків та взаємовідносин з клієнтами та іншими учасниками правових відносин.

Методологія дослідження полягала у поєднанні декількох методів: аналізу законодавства та нормативно-правових актів, вивчення літературних джерел, аналізі та узагальненні отриманих даних. Всі ці методи були використані для досягнення мети дослідження – встановлення принципів.

На останньому етапі формулюються висновки, що відображають головні результати дослідження та його значення для практики адвокатської діяльності. Висновки повинні бути чіткими та конкретними, відповідати меті та завданням дослідження. Також у висновках можна визначити перспективи подальшого дослідження даної теми та запропонувати практичні рекомендації щодо покращення адвокатської діяльності на основі встановлених принципів та засад.

Таким чином, методологія дослідження принципів та засад здійснення адвокатської діяльності передбачає проведення аналізу законодавчої бази, наукової літератури, статистичних даних та інших джерел, що дозволяє отримати об'єктивну картину ситуації та визначити головні проблеми та шляхи їх вирішення.

Результати дослідження. Результати дослідження показують, що принципи та засади здійснення адвокатської діяльності є важливими складовими роботи адвоката.

Принцип верховенства права визначає, що у суспільстві повинні діяти закони, а не воля окремих осіб чи груп. Цей принцип є основою правової держави та забезпечує рівність перед законом для всіх громадян. Адвокат має дотримуватись цього принципу та допомагати своїм клієнтам використовувати право на захист від недобросовісних дій державних органів та осіб.

Принцип законності вказує на те, що адвокат повинен дотримуватись законів та правових норм, що регулюють його діяльність, та вести себе відповідно до професійних етичних стандартів. Цей принцип забезпечує довіру клієнтів до адвоката та сприяє зміцненню демократії та правової культури в суспільстві. Принцип незалежності

передбачає, що адвокат повинен бути вільним у своїх діях та рішеннях, не залежати від інших осіб чи організацій та мати можливість захищати інтереси своїх клієнтів незалежно від того, чи збігаються вони з інтересами інших осіб чи організацій. Цей принцип є необхідним для забезпечення чесності, незалежності та безпеки клієнта, а також відповідності принципам правосуддя.

Принцип конфіденційності передбачає, що адвокат повинен зберігати та захищати конфіденційну інформацію про своїх клієнтів, отриману у зв'язку з виконанням своїх професійних обов'язків. Це означає, що адвокат не має права розголошувати інформацію про своїх клієнтів без їх згоди, крім випадків, коли це вимагає закон. Конфіденційність є одним з основних принципів професійної етики адвоката і є важливою складовою довіри, який клієнт повинен мати до свого адвоката.

Принцип уникнення конфлікту інтересів передбачає, що адвокат повинен уникати будь-яких дій, які можуть створити конфлікт інтересів між ним та його клієнтом, а також між різними клієнтами. Адвокат не має права представляти інтереси двох або більше сторін у справі, які мають протилежні інтереси. Якщо такий конфлікт інтересів виникає, адвокат повинен повідомити свого клієнта та відмовитись від подальшого представництва.

Продовжуючи дослідження, можна зробити висновок, що принципи та засади здійснення адвокатської діяльності є необхідною основою роботи адвоката та мають велике значення для забезпечення правопорядку та захисту прав людини в суспільстві. Застосування цих принципів та засад є гарантією незалежності та об'єктивності адвокатської діяльності, а також є запорукою захисту прав та інтересів клієнтів.

З огляду на низку наукових джерел, які були проаналізовані, можна виділити деякі проблемні питання, що потребують подальшого дослідження. Зокрема, це питання щодо практичної реалізації принципів та засад адвокатської діяльності, включаючи питання підготовки та навчання адвокатів з урахуванням цих принципів та засад, а також питання їх впровадження в практичну діяльність.

Також важливим є питання професійної етики адвоката та її ролі у забезпеченні незалежності та об'єктивності адвокатської діяльності. Дослідження таких питань може сприяти поліпшенню якості адвокатської діяльності та розвитку правової культури в суспільстві.

Згідно з дослідженнями Н.М. Бакаянова, М.О. Демечука та В.О. Святоцької, принципи та засади адвокатської діяльності визначаються законодавством та єдиними стандартами, а також професійною етикою. Завдяки цьому адвокат забезпечує захист прав та інтересів своїх клієнтів та виконує свої обов'язки захисту правопорядку та зміцнення демократичних засад в суспільстві.

Н.І. Бочуляк та Загумення О.Ю. відзначають важливість принципу незалежності для адвокатів. Незалежність адвоката є запорукою його чесності та недоторканості в процесі захисту клієнта. Цей принцип забезпечує свободу дій та рішень адвоката, яка не може бути обмежена іншими особами чи організаціями.

Е. Наджафлі та Тацій Л.В. вважають, що принцип верховенства права є основним принципом в адвокатській діяльності. Цей принцип забезпечує захист прав та інтересів громадян, демократію та правовий порядок в суспільстві. Водночас Іваницький С.О. зазначає, що адвокат повинен виконувати свої обов'язки відповідно до вимог законодавства та правових норм, дотримуючись етичних принципів своєї професії.

Отже, згідно з дослідженнями вищезгаданих авторів, принципи та засади адвокатської діяльності є основою професійної діяльності адвоката, забезпечують захист прав та інтересів клієнтів, а також зміцнюють демократичні засади правової держави.

Висновки. Отже, результати дослідження свідчать про те, що принципи та засади здійснення адвокатської діяльності є важливими елементами професійної діяльності адвокатів. Вони гарантують захист прав та інтересів клієнтів, зміцнюють демократичні засади та принципи правової держави, а також сприяють підвищенню якості адвокатської діяльності в цілому.

Дослідження вказують на те, що розвиток адвокатури в Україні є важливим завданням, яке потребує поєднання зусиль

з боку держави, адвокатських організацій та самих адвокатів. Розвиток професійної підготовки та навчання, зміцнення професійної етики та дотримання принципів конфіденційності та недоторканності адвокатів – це основні напрямки, які сприятимуть підвищенню якості адвокатської діяльності в Україні.

Отже, дослідження принципів та засад адвокатської діяльності має важливе значення для підвищення рівня правової культури в Україні та зміцнення демократичних засад та принципів правової держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <http://www.rada.gov.ua>
3. «Правила адвокатської етики» Затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України «09» червня 2017 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf
4. Бакаянова М.О. Основи, засади та принципи адвокатури: співвідношення понять. URL: <http://npnuola.onua.edu.ua/index.php/1234/article/view/480/458>
5. Бакаянова Н.М., Деменчук М.О. Актуальні проблеми правового регулювання адвокатської діяльності. 2020.
6. Святоцької В.О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ : Ін Юре, 2019. 477 с.
7. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Харків, 17 грудня 2020 року). URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18562/3/SB_Advocasy_of_Ukraine_2020.pdf
8. Бочуляк Н.І. Принципи адвокатури як основоположні засади діяльності адвокатського самоврядування. 2019. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/nov/19878/bochulyak.pdf>
9. Загумення О.Ю., Наджафлі Е. Принципи адвокатської діяльності в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія. Харків: ТОВ «Планета-Прінт», 2020. 276 с.
10. Тацій Л.В. Юридична природа адвокатури в системі захисту прав і свобод людини і громадянина: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х., 2008. 20 с.
11. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні : принципи та система : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2017. 800 с.